

V. ШКОЛА ПО ПРЕВОД

TRAD NBU 2024

София, 2024 г.

ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И ПРЕВОД

проф. д.ф.н. Мария Грозева
НБУ

*Изкуственият интелект е
вероятно най-хубавото или най-
ужасното, което може да се случи
на човечеството.*

Стивън Хоукинг, 2016 г.

Преди да започнем ...

Кои софтуерни ИИ продукти и
инструменти познавате и сте
ползвали?

ПЛАН

Изкуствен интелект – що е то?
(ИИ)

Възможности и заплахи

ИИ и превод: Краят на
преводаческата професия?

Заклучение

ИИ – що е то?

Опит за дефиниция – трудности

- **Що е интелигентност?**
- **„Потенциалните умствени и познавателни способности на индивида да решава проблеми, да открива зависимостите и да се адаптира към околната среда“**
- **Х. Гарднър „множествена интелигентност“ (multiple intelligence) – сбор от различни добре развити способности на индивида**
- **Емоционална интелигентност – осъзнаване и контрол над собствените емоции – решаваща за успешността на индивида; (1990 г. Д. Голман)**

ИИ – що е то?

- **Изкуственият интелект** - способността на една машина да демонстрира способности, присъщи за хората - да разсъждава, да се учи, да планира или да твори.
- ИИ - технически системи, наблюдаващи околната си среда, получават и преработват данни и извършават действия, свързани с постигането на конкретна цел.
- Системите с ИИ – способност към адаптация на поведението си до известна степен, като анализират резултатите от предишни действия, и работят автономно.

ИИ – що е то?

„Системите с ИИ - разработени от човека софтуерни системи, които действат във връзка с комплексна цел на физическо или цифрово ниво, като възприемат околната среда чрез събиране на данни, интерпретират събраните структурирани или неструктурирани данни, правят заключения от тях или обработват информацията, получена от тези данни, и вземат решение за най-доброто възможно действие за постигане на дадената цел. Системите с изкуствен интелект могат да използват символични правила или да научат цифров модел, а също така са в състояние да анализират въздействието на предишните си действия върху околната среда и съответно да адаптират поведението си.

ИИ – що е то?

Сфери на приложение в ежедневието

- онлайн пазаруване, търсачки
- Дигитални лични асистенти
- **машинен превод**
- Интелигентни домове, инфраструктура
- Транспорт
- администрация
- Здравеопазване
- Обучение и пр.

ИИ – що е то?

ИЗКУСТВЕНА ИНТЕЛЕКТ

СИЛЕН

Възпроизвежда
интелектуалните
възможности на човека
във всичките им
аспекти
Засега - фантастика

СЛАБ

Познат от ежедневието
Обработва и решава
определени задачи
Няма собствено съзнание
PC програми, ИИ,

ЗАПЛАХИ И ВЪЗМОЖНОСТИ

ВЪЗМОЖНОСТИ

- бързина на обработката на данни
- Самообучаващ се
- Потенциално приложим във всички области

ГРАНИЦИ

- не може да решава (все още) всички проблеми
- няма съзнание
- бърза обработка, НО без разбиране

ЗАПЛАХИ И ВЪЗМОЖНОСТИ

СТРАХОВЕ

- загуба на работни места или нови шансове?
- Истината по средата
- ИИ – помощник в много области
- Световния икономически форум 2023 г. – загуба на 89 млн. работни места срещу 63 млн. нови

НО

- ИИ взема категорични решения въпреки грешните факти;
- Липсва разбиране на темите, осмисляне

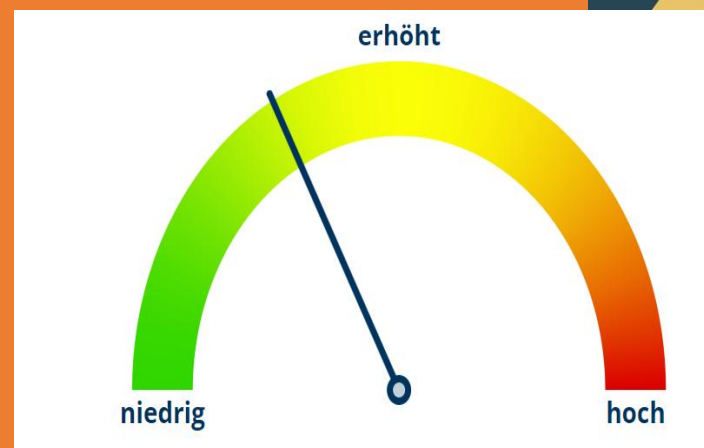
ЗАПЛАХИ И ВЪЗМОЖНОСТИ

- Проучване в САЩ присъствие на ИИ под някаква форма при 80% от работните места
- Голдман Закс: При 2/3 от работните места на пазара на труда – намеса на ИИ
- 1/4 - ще бъдат автоматизирани

ЗАПЛАХИ И ВЪЗМОЖНОСТИ

- счетоводители
- математици
- програмисти
- преводачи (писмени и устни)
- писатели
- журналисти

Данни: Die Welt, ZDF, NRDTagesspiegel, Guardian etc.

ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ

10-те най-добри продукти и инструменти

ChatGPT

WORDVICE AI

Taia

DeepL

Google Translate

Bing Microsoft Translator

ALEXA
TRANSLATIONS

sonix

MiraiTranslate
みらい翻訳

MachineTranslation.com

Превод с точност до 80% за 10% от цената

ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ

(5) юридически, финансови и административни документи, един от най-бързите, интегрира се в услугите на хуманен преводач;

(6) превод на текст и реч, изображения, разговор в реално време; 100+ езика; преводна памет

Bing Microsoft
Translator

(7) за фирми и физически лица; точни преводи, на основния документ; 25 езика; интуитивен интерфейс; запазва форматирането;

DeepL

(1) точни текстови преводи; академични, бизнес и лични документи; популярни езици; анализ и сравнение на преводите и препоръка за най-добрия; отчита контекста и нюансите

MachineTranslation.com

Превод с точност до 80% за 10% от цената

ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ

текст, реч 100+ езика, превод с камера в реално време,
удобен за професионален превод

(2) най-популярният инструмент; текст,

WORDVICE AI

уебсайтове; прост дизайн; 100 + езика,
безплатен; проверени преводи (?)

Google Translate

(4) 50+ езика; фирми и физически
а; академични цели;

**ЗАЩО Е НЕОБХОДИМА
НАМЕСАТА НА ЧОВЕКА?**

Да съпоставим: Оригинал

превод ГТ

You are still very welcome to apply for an ASSIST Scholarship, and you can work directly with XXX

We believe that we are contributing to the creation of a more peaceful, productive, and hopeful world by helping to develop the next generation of global leaders who understand the value of collaboration, compassion, and cooperation in solving the world's most urgent problems.

Не виждате родната си страна в списъка по-долу? Това означава, че все още нямаме представител на ASSIST във вашата страна. Все още сте добре дошли да кандидатствате за стипендия ASSIST и можете да работите директно с [Офисът на XXX в САЩ](#)

Ние вярваме, че допринасяме за създаването на по-мирен, продуктивен и изпълнен с надежда свят, като помагаме за развитието на следващото поколение глобални лидери, които разбират стойността на сътрудничеството, състраданието и сътрудничеството при решаването на най-спешните проблеми в света.

Да съпоставим: Оригинал

Foreign language learning is a complex cognitive activity with rich emotional experiences, during which FLL experience various negative emotions such as anxiety, fear, tension, shame, burnout, anger, and boredom (Horwitz et al., 1986). These negative emotions will affect the optimal learning potential of FLL, and in many cases weaken the language learning competence of FLL. Of the negative emotions of FLL, FLA has attracted the most attention (Dewaele and MacIntyre, 2014). In this review paper, FLA refers to either foreign language anxiety or second language anxiety.

превод DeepL

Изучаването на чужд език е сложна когнитивна дейност с богати емоционални преживявания, по време на която FLL изпитва различни негативни емоции като тревожност, страх, напрежение, срам, прегаряне, гняв и отегчение (Horwitz et al., 1986). Тези негативни емоции ще влияят на оптималния потенциал за учене на FLL и в много случаи отслабват езиковата компетентност на ФЛЛ. От негативните емоции при ФУЧ, ФЛА е привлякла най-много внимание (Dewaele and MacIntyre, 2014). В тази обзорна статия: **„Включването на ФЛА в учебния план на Република България за 2015 г, FLA се отнася или до чуждоезикова тревожност, или до езикова тревожност.**

Пример с Chat GPT **Внимание при писане на реферати!!!**

(1) Коя е Мария Грозева-Минкова?

(2) Коя е професор Мария Грозева-Минкова?

(1) Мария Грозева е български политик, който е била кмет на град Харманли от 2015 до 2019 г. Тя беше член на политическа партия ГЕРБ и наследи поста от Михаил Лисков, също от ГЕРБ. По време на мандата си тя се фокусира върху подобряването на инфраструктурата, социалните услуги и икономическото развитие на града.

(2) Мария Грозева-Минкова е български учен и преподавател в областта на растителната защита. Тя е професор в Института по почвознание, агротехника и защита на растенията „Никола Пушкаров“ към Селскостопанската академия в София. Нейната изследователска работа е съсредоточена въ̀ ху изучаването на болести по културните растения и разработването на устойчиви стратегии за тяхното управление.

ЗАДАЧА:

АНАЛИЗИРАЙТЕ ПРЕВОДНИТЕ ВАРИАНТИ **А, **Б** и **В****

И РЕШЕТЕ,

КОЙ Е ХУМАНЕН И КОЙ МАШИНЕН?

Откъс от книгата на Daniel Goleman Emotional Intelligence, 2005, p. 103

ЗАПЛАХИ И ВЪЗМОЖНОСТИ

Генератори за синтез на реч – трансформиране на текст в реч

- Приложение – при СОБ, игри, брендиране, гласови асистенти, аудиокни, анимации и пр.
- различни специфични възможности
- **Lovo. ai/ Genny**
- **Speechify**
- **Murf**
- **Synthesis**
- **ElevenLabs**

ИИ и превод – отива ли си преводаческата професия?

- Намаляване на наетите преводачи в ЕС – поради засилено използване на ИИ или пълно заместване от ИИ;
- Едностранно представяне, подсилвано от медиите
- Факти: 2014 – 2023 г. преводачите в ЕС с 400 по-малко, за същия период около 700 новоназначени
- Не се уточняват причините – освобождаване поради използване на ИИ или поради:
 - Използване на външни преводачи
 - Засилващия се проблем с липсата на абсолвенти в специалността

ИИ и превод – отива ли си преводаческата професия?

- Промяна в професионалната характеристика на преводача
- техническите новости – винаги част от работата
- Професионалният преводач – знания и умения за използването на различните приложения и инструменти според конкретния случай;
- Предаване и на културната специфика
- Преводът – комплексна дейност: когнитивни, езикови и културни процеси;
- При устния превод – липсва невербалната информация - проблем

ИИ и превод – отива ли си преводаческата професия?

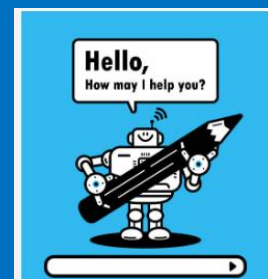
- развитие на ИИ – по-добро качество на преводите
- В граматично отношение безукорни – затруднява откриването на пропуски, съдържателни, терминологични грешки, кохерентност на текста;
- Причина: ИИ не „разбира“ текста – работи с алгоритми и определя на базата на данните, с които е захранен, вероятността за свързаността на понятията и термините
- Резултат – фантасмагории, измишльотини, ИИ „халюцинира“

ИИ и превод – отива ли си преводаческата професия?

- За професионален превод – НЕОБХОДИМОСТ ОТ
- **Компетентни специалисти по превод, които да упражняват контрол върху преводите на ИИ, респ. да ги коригират, преди да бъдат предадени на потребителя**
- **Цел – избягване на рискове за хората и нанасяне на материални щети;**

ИЗВОДИ

- **Професионални преводачи – задължителни в обществено чувствителни области – правораздаване, здравеопазване, интеграция, миграция**
- **Компетентни преводачи - контрол върху превода с ИИ – избягване на „халюцинирането“ на ШШ**
- **ИИ превод – в стандартизирани ситуации – хотели, администрация, обслужване ...**

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

ИЗТОЧНИЦИ

- 1) <https://www.unite.ai/bg/%D0%BD%D0%B0%D0%B9-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%82%D1%83%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4/>
- 2) (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/high-level-expert-group-artificial-intelligence>).
- 3) <https://www.unite.ai/bg/%D0%BD%D0%B0%D0%B9-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82-%D0%BA%D1%8A%D0%BC-%D1%80%D0%B5%D1%87/>

